

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Zdeňka Kühna v právní věci žalobce: **Ing. arch. M. S.**, proti žalovanému: **Ministerstvo pro místní rozvoj**, se sídlem Staroměstské náměstí 6, 110 15 Praha 1, na ochranu proti nečinnosti, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2013, č. j. 11 A 159/2012-50,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žalobci **se neustanovuje** zástupce pro řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- IV. Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává**.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobou podanou k Městskému soudu v Praze se žalobce domáhá ochrany před nečinností žalovaného při vyřizování jeho podnětu ke státní kontrole. Současně žalobce požádal městský soud o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce.

[2] Městský soud přípisem ze dne 16. 10. 2012, č. j. 11 A 159/2012-7, vyzval žalobce k osvědčení a prokázání osobních, rodinných, výdělkových a majetkových poměrů, na které žalobce reagoval dne 21. 10. 2012 předložením vyplněného formuláře Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků, kopií daňového přiznání za rok 2011 a přiložením čestného prohlášení. Dne 10. 12. 2012 a

dne 18. 12. 2012 zaslal žalobce městskému soudu doplnění k žádosti o osvobození od soudních poplatků, v němž doložil svoji aktuální majetkovou situaci. Městský soud následně žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce usnesením ze dne 26. 7. 2013, č. j. 11 A 159/2012-50, zamítl. Dospěl k závěru, že u žalobce nejsou dány podmínky pro osvobození od soudních poplatků, neboť po dobu nadcházejících měsíců očekává příjem okolo 23.000 Kč měsíčně, přičemž jeho měsíční výdaje činí přibližně 11.000 až 14.000 Kč. Žalobci tak každý měsíc po odečtení výdajů zbývá částka 9.000 až 12.000 Kč. K závazku žalobce splácet půjčku ve výši 50.000 Kč, kterou mu poskytl jeho otec, městský soud nepřihlédl. Podle jeho názoru totiž úhrada zákonem stanovené povinnosti uhradit soudní poplatek musí mít přednost před úhradou smluvních závazků žalobce; doba splatnosti půjčky nadto byla odložena do doby, kdy dojde k výraznému zlepšení finanční situace žalobce. Městský soud proto dovodil, že žalobce byl schopen po úhradě pravidelných výdajů bez větších potíží uhradit soudní poplatek za žalobu ve výši 2.000 Kč. Uvedený pravidelný měsíční příjem mu rovněž umožňoval vytvořit si rezervu na jeho úhradu.

[3] Městský soud uzavřel, že žalobce dle jeho názoru nesplňuje zákonné předpoklady pro přiznání osvobození od soudních poplatků a jeho žádost proto zamítl. Protože u žalobce dle městského soudu nebyly splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků, nemohly být splněny ani podmínky pro ustanovení zástupce podle § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Proto městský soud druhým výrokem citovaného usnesení zamítl i návrh žalobce na ustanovení zástupce pro řízení před soudem.

II. Kasační stížnost

[4] Žalobce (dále též „stěžovatel“) napadl v záhlaví označené usnesení městského soudu, kterým nebylo vyhověno jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce, kasační stížností. Namítal, že citovaným usnesením byla porušena jeho lidská práva, právní tradice, zvyklosti a základní procesní zásady. Tvrdil, že mu v řízení nebyla dána možnost vyjádřit se k podkladům pro vydání usnesení, ačkoliv o ni mnohokrát žádal. Městský soud v Praze podle jeho názoru popřel jeho základní práva na zproštění od soudních poplatků a ustanovení zástupce v situaci, ve které se nachází, čímž porušil právní řád České republiky. Současně žalobce požádal Nejvyšší správní soud o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[5] Žalovaný se v poskytnuté lhůtě ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[6] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas a směřuje proti rozhodnutí, proti němuž je podání kasační stížnosti přípustné. Poté přezkoumal napadené usnesení městského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, ověřil přitom, zda napadené

pokračování

usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Nejvyšší správní soud na úvod poznamenává, že netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem v řízení o kasační stížnosti. Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému, vedlo by k popření cíle, jenž účastník podáním žádosti sledoval, a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda účastník měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007-37, a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007-77; všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu dostupná na www.nssoud.cz).

[9] Zdejší soud se však zabýval žádostí stěžovatele o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Dle § 35 odst. 8 věty první s. ř. s. *může být navrhovateli, u něhož jsou dány předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, ustanoven zástupce, jímž může být i advokát.* Z důvodu zamezení řetězení problému zdejší soud neposuzoval, zda jsou u stěžovatele dány předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, ale zabýval se pouze hodnocením, zda je ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatele v nynějším řízení. Dospěl přitom k závěru, že tomu tak není. Kasační stížnost splnila v rámci daných možností předepsané náležitosti a lze z ní seznat, z jakého důvodu stěžovatel považuje napadené usnesení městského soudu za nezákonné. V dané věci navíc jde o hodnocení otázky, zda jsou či nejsou příjmy stěžovatele dostatečné pro osvobození od soudních poplatků, tedy z podstaty věci nikoli o složitou právní otázku, ale o otázku skutkovou. Všechny tyto důvody svědčí pro závěr, že v nynějším řízení není zástupce nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv, proto mu zdejší soud neustanovil zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[10] Stěžovatel v kasační stížnosti uplatňuje jedinou námitku, že městský soud se dopustil procesních pochybení a popřel jeho procesní práva na zproštění osvobození od soudních poplatků, jakož i jeho návrh na ustanovení advokáta. Usnesení městského soudu proto napadá v celém rozsahu. Namítané pochybení lze podle Nejvyššího správního soudu podřadit pod kasační důvod uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), resp. písm. d) s. ř. s.

[11] Nejvyšší správní soud považuje za vhodné nejprve v obecné rovině uvést, že osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. pokud účastník doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků.

[12] Úprava poplatkové povinnosti, resp. osvobození od ní, provedená zákonem o soudních poplatcích, představuje jednu ze základních součástí práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Je proto třeba vždy pečlivě zkoumat, zda jsou pro osvobození od soudních poplatků splněny zákonné podmínky. Obdobně tomu je i v případě podmínek pro ustanovení zástupce. Vždy je to však žadatel, kdo musí uvést skutečnosti, které osvobození od soudních poplatků odůvodňují. Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004-50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil, že „*povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje*“ (srov. obdobně např. rozsudek ze dne 3. 8. 2011, č. j. 2 Afs 36/2011-81). Soud tedy z vlastní iniciativy zpravidla nezjišťuje podrobnosti o majetkových poměrech žadatele. Hodnotí především informace, které mu žadatel sám sdělí, popř. jej vyzve, aby potřebné skutečnosti doplnil a vysvětlil nesoulad mezi nimi (srov. rozsudek ze dne 31. 5. 2011, č. j. 8 Afs 50/2010-91).

[13] V projednávané věci je přitom nepochybné, že městský soud žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce reflektoval, neboť právě na základě této žádosti vyzval stěžovatele k prokázání jeho osobních, majetkových, rodinných a výdělkových poměrů.

[14] Při posouzení žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků vycházel městský soud z čestných prohlášení ze dnů 21. 10. 2012, 10. 12. 2012 a 18. 12. 2012. Žalobce v nich sám uvádí, že mu od října 2012 plynou příjmy ze zaměstnání, přičemž jeho čistý měsíční příjem z tohoto zdroje se pohybuje okolo 12.000 Kč. Dále je z něj patrné, že žalobce vykonává technický dozor investora na stavbě a za výkon této činnosti pobírá měsíční příjem 11.000 Kč.

[15] Na základě shora uvedených zjištění dospěl městský soud zcela správně k závěru, že nejsou splněny podmínky pro to, aby stěžovateli bylo přiznáno byť jen částečné osvobození od soudních poplatků. Stěžovatel měl v rozhodném období čistý měsíční příjem ve výši pohybující se kolem 23.000 Kč, což mu i po úhradě jeho pravidelných měsíčních výdajů bez větších potíží umožňovalo uhradit v plné výši soudní poplatek za žalobu, který v daném případě činí 2.000 Kč. Městský soud nepochybil, pokud nepřihlédl k závazku stěžovatele splácet půjčku ve výši 50.000 Kč poskytnutou otcem stěžovatele; správně konstatoval, že úhrada zákonem stanovené povinnosti zaplatit soudní poplatek za podanou žalobu měla přednost před úhradou smluvních závazků stěžovatele, tím spíše v situaci, kdy lhůta splatnosti předmětné půjčky nebyla mezi stranami pevně sjednána a stěžovatel tak měl možnost odložit úhradu tohoto závazku na dobu, kdy dojde k výraznému zlepšení jeho finanční situace.

[16] Soud při rozhodování o osvobození od soudních poplatků přihlíží nejen k majetkovým poměrům žadatele, ale také k výši soudního poplatku. Při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba zohlednit nejen výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale rovněž i jeho možnosti si tyto prostředky opatřit. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho

pokračování

majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Osvobození od soudních poplatků je proto možno přiznat pouze osobě, která objektivně není schopna soudní poplatek zaplatit a nemá jinou možnost, jak se domoci svých práv než cestou soudní. Vždy je však nutno přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele opatřit si finanční prostředky. Zhodnocení všech rozhodných okolností, které vypovídají o poměrech žadatele, je věcí úvahy soudu a promítá se do jeho závěru, zda je žadatel s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatek.

[17] Nejvyšší správní soud konstatuje, že městský soud se majetkovými poměry stěžovatele podrobně zabýval a jeho aktuální majetkovou situaci ve vztahu k výši soudního poplatku důsledně vážil a postupoval tak zcela v intencích ustálené soudní judikatury. Na základě komplexního posouzení potom městský dospěl k závěru, že důvody pro osvobození od soudních poplatků nejsou dány, neboť stěžovatel měl v rozhodné době čistý měsíční příjem ve výši pohybující se kolem 23.000 Kč, což mu i po úhradě jeho pravidelných měsíčních výdajů bez větších potíží umožňovalo uhradit v plné výši soudní poplatek za žalobu, resp. vytvořit si rezervu na jeho úhradu. Podmínky pro osvobození od soudních poplatků stanovené v § 36 odst. 3 s. ř. s. nebyly splněny, proto Městský soud v Praze v souladu se zákonem žalobci osvobození od soudních poplatků nepřiznal. Právo na bezplatné projednání věci, o němž hovoří v kasační stížnosti, tak stěžovateli nesvědčilo.

[18] S výše popsányými právními závěry městského soudu ohledně nenaplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků se Nejvyšší správní soud plně ztotožňuje. Kasační soud v žádném případě nehodlá nijak zlehčovat finanční situaci stěžovatele, která je jistě ztížená i problémy s nalézáním pracovního uplatnění, nicméně za dané situace neshledal zdejší soud v hodnocení majetkových poměrů městským soudem ve vztahu k nároku na osvobození stěžovatele od soudního poplatku žádné pochybení (obdobný právní názor ostatně vyslovil Nejvyšší správní soud v jiné věci stěžovatele v rozsudku ze dne 18. 7. 2013, č. j. 9 As 65/2013-14).

[19] Ve vztahu k žádosti o ustanovení zástupce správně uvedl již městský soud, že podle ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. lze ustanovit navrhovatel zástupce, kterým může být i advokát, pokud jsou splněny předpoklady, aby navrhovatel byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Z uvedeného ustanovení vyplývá přímá návaznost splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. na možnost ustanovení zástupce podle § 35 odst. 8 s. ř. s. Jak Nejvyšší správní soud uvedl ve svém rozsudku ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007-77, „*přiznané osvobození od soudního poplatku je výchozím předpokladem pro prominutí dalších nákladů řízení. (...) Stejně tak jako osvobození od soudních poplatků, tak i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního žadatele. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků tak vylučuje i právo na bezplatné zastoupení.*“ Vzhledem k tomu, že městský soud neshledal podmínky pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků, nebyla splněna ani podmínka pro ustanovení zástupce soudem ve smyslu § 35 odst. 8 s. ř. s.

IV. Závěr a náklady řízení

[20] S ohledem na vše výše uvedené dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[21] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému pak v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nevznikly.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 17. října 2013

JUDr. Marie Žišková
předsedkyně senátu